

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

גג גדול סמוך לקטן וחצר גדולה שנפרצה לקטנה

(צ"ב א') משנה: גג גדול סמוך לקטן (ובעליהם למטה לא עירבו ביניהם), הגדול מותר¹, והקטן אסור (להוציא כלי הבית, דבני גדול אסרי עליה דנפרץ לו במלואו).

(המשך משנה): חצר גדולה שנפרצה לקטנה, גדולה מותרת (להוציא כלי הבתים שבה אם עירבה לעצמה, ולא אסרי עליה בני הקטנה), וקטנה אסורה, מפני שהיא כפתחה של גדולה.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שעד)

ג. חצר קטנה שנפרצה קדם שבת במלואה לגדולה, ואין בפרצה יותר מעשר אמות, גדולה מתרת להוציא כלים ששבתו בבית לחצרה, אם ערבה לעצמה, וקטנה אסורה להוציא כלים ששבתו בבית לחצרה, אלא אם כן ערבו יחד. והינו כשנכנסין כתלי קטנה לגדולה וכשפתלי קטנה מפלגים שלשה טפחים מפתלי ארץ הגדולה, דאם לא כן היתה קטנה נתרת על ידי נראה מבחוץ ושנה מבפנים.

ד. גג קטן שנפרץ קדם שבת במלואו לגג גדול, (קטן) אסור להעלות עליו כלים ששבתו בבית וגדול מתר; והוא שיהיו מחצות הבית נפרות למי שעומד על הגג, אבל אם אינם נפרות, כגון שהגג בולט עליהם, הוי כרמלית אלא אם כן פתוח לו מהבית חלון ארבעה על ארבעה.

דיורי גדולה בקטנה, ואין דיורי קטנה בגדולה

(צ"ב א') (ומדייק) שמע מינה ממתניתין דיורי גדולה (מושלים) בקטנה (ומושכים אותה אצלם, והקטנה כאילו נכללת בגדולה), ואין דיורי קטנה (מושלים) בגדולה. כיצד?

(א) גפנים בגדולה, אסור לזרוע את הקטנה (דכמאן דהויא קטנה כולה בתוך גדולה דמי²). ואם זרע, זרעין אסורין, גפנים מותרין (שלגבי הגדולה, כאילו יש מחיצה ביניהם). גפנים בקטנה, מותר לזרוע את הגדולה³.

(צ"ב ב') (ב) אשה (עומדת) בגדולה וגט בקטנה (ושתייהן שלה⁴), מתגרשת (שהרי היא כעומדת בקטנה, דכולה קטנה בתר

¹ להכניס לו כלי הבית שלמטה, ואין בני הקטן אוסרין עליו, דלגבי גדול הך פרצה פתח הוא דשרי בגיפופי, וכגון דאין הפרצה יותר מעשר רש"י.

² ואפילו מרחיק ארבע אמות מן הגפנים, שאפילו בתוך הגדולה מותר להרחיק ולזרוע, הכא אסור, דקתני מתניתין מפני שהיא כפתחה של גדולה, אלמא כולה כחד פתח משוה לה. רש"י.

³ לכתחלה, דלגבי גדולה פיתחא, וכל פתח כמחיצה הוא. ואפילו סמוך לגפנים מותר לזרוע את הגדולה לכתחלה, כדתנן (בבא בתרא כ"ו א'): היה גדר בנתיים, זה סומך לגדר מכאן, וזה סומך לגדר מכאן. וכשיגדלו הזרעים, אף על גב דדיורי גדולה בקטנה, אין אוסרים את הגפנים, הואיל וכשזרע את הגדולה, בהיתר זרעה (כמבואר במנחות, פרק שני, ט"ו א', עיין רש"י), אפילו שתייהם שלו ליכא למקנסיה, וכל שכן אם קטנה של אחרים, וגפנים שלה קדמו. רש"י.

⁴ ואיכא למאן דאמר במסכת גיטין (ע"ז ב') דהא דתנן: הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצירה הרי זו מגורשת, דוקא עומדת לתוכה באותה שעה, אבל אם אינה עומדת לתוכה באותה שעה, לא, ואף על גב דשלה היא. רש"י. וראה ר"י וריטב"א בביאור אחר בסוגיא.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

גדולה שייכא). אשה בקטנה וגט בגדולה, אינה מתגרשת (דגדולה לאו בתר קטנה אזלא⁵).

(ג) ציבור בגדולה ושליח ציבור בקטנה, יוצאין ידי חובתן (דשליח ציבור דקאי בקטנה, הכא שייך). ציבור בקטנה ושליח צבור בגדולה, אין יוצאין ידי חובתן (דהשתא לא שייך בתרייהו. וצבור דקיימי בקטנה לא מצינן למימר דשייכי בתריה, דרובה בתר חד לא משתדו).

(ד) תשעה בגדולה ויחיד בקטנה (ונפרצה הקטנה במילואה לגדולה), מצטרפין (למניין עשרה לתפילה ולומר דבר שבקדושה, כאילו היחיד בגדולה). תשעה בקטנה ואחד בגדולה, אין מצטרפין.

(ה) צואה בגדולה, אסור לקרות קריאת שמע בקטנה (שדירי קטנה בגדולה, וכאילו יש צואה גם בקטנה). צואה בקטנה, מותר לקרות קריאת שמע בגדולה (דגבי גדולה כמחיצה היא, ולא מצי קטנה מקלקלא בשום מידי).

שיטות הראשונים

תשעה בגדולה ואחד בקטנה מצטרפין: כתבו תוספות דדוקא כשהרוב בגדולה. אבל אם חמישה בגדולה וחמישה בקטנה, אין מצטרפין. וכן כתבו רשב"א ורא"ש. וכן פסק השו"ע⁶.

צואה בגדולה, אסור לקרות ק"ש בקטנה: דעת רש"י, תוספות, רשב"א, וריטב"א, שבקטנה אסור לקרות ק"ש אפילו הרחיק ד' אמות מהצואה, מפני שהיא כפיתחה של גדולה. והשו"ע⁷ פסק שאם הרחיק מהצואה כשיעור (ד' אמות ממקום שכלה הריח), גם בקטנה מותר לקרות.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות ברכות השחר ושאר ברכות, סימן נה)

טז. חצר קטנה שנתפרצה במלואה לגדולה, דהינו שנתפרצה קטנה במקום חבורה לגדולה, ונפל כל אותו כתל שהיה מפסיק ביניהם, ובגדולה נשארו משארת כתל זה שנתפל פסים (פי' מעט כתל ישר ושוה) מפאן ומכאן, הגדולה כמפלגת מן הקטנה, ואין הקטנה מפלגת מן הגדולה, אלא הרי היא כקרן זוית שלה. לפיכך אם תשעה בגדולה ואחד בקטנה, מצטרפין, שהקטנה נגדרת אחר הגדולה, והרי היא כאלו היא בתוך הגדולה, כיון שהרב בגדולה, אבל אם היו תשעה בקטנה ואחד בגדולה, או חמשה בזה וחמשה בזה, אין מצטרפין.

(או"ח, הלכות קריאת שמע, סימן עט)

ג. חצר קטנה שנתפרצה במלואה לגדולה, והגדולה עודפת עליה מן הצדדים, קטנה לא חשיבה כבית בפני עצמה, כיון שנתפרצה במלואה לגדולה. אבל הגדולה, כיון שכתליה עודפים על של קטנה מצד זה ומצד זה, חשיבה כבית בפני

⁵ וגט לא קני לאשה דנימא נשדי אשה בתר גט, דאשה לא בעיא למקני גיטא. רש"י (ובא ליישב, מכל מקום תשדי אשה שבחצר הקטנה לגדולה ותהיה עם גיטה באותו מקום. ולכן מיישב שהיות שהיא העיקר, אם היא לא מעוניינת בכך, אין מטפילין העיקר לטפל, כמו בתשעה אנשים לאחד).

⁶ או"ח נה, טז. כל הסוגיא אינה ברי"ף. ודין אשה בגדולה וגט בקטנה, השמיטו רמב"ם ושו"ע.

⁷ או"ח עט, ג. וכתב על זה בבית"ל (ד"ה שירחיק): ולפלא על השליט הגדול הבית יוסף איך פשיטא ליה זה כל כך, ולא זכר דברי הנך ראשונים, לא בזה ולא ביו"ד (רצו, מט) לענין כלאים! וצריך עיון. מקורות - רש"י (ד"ה שאלמלי). תוספות (ד"ה שאלמלי). רשב"א (ד"ה כל מה). ריטב"א (ד"ה צואה בגדולה).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

בעזה"שית
כב חשוון תשפ"א
מסכת: עירובין | פרק: ט | דף: צ"ב

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

עצמה. הלכך אם צוֹאָה בַּגְּדוּלָה, אִסוּר לַקְרוֹת בַּקְטָנָה, עַד שֶׁיִּרְחִיק כְּשַׁעוֹר. וְאִם צוֹאָה בַּקְטָנָה, מִתֵּר לַקְרוֹת בַּגְּדוּלָה בְּלֹא הַרְחָקָה, אִם אֵין מִגִּיעַ לוֹ רֵיחַ רַע.